

UČNI NAČRT

Učni predmet	Razred	Smer	Tedensko št. ur
Slovenski jezik in književnost	3.	E	4

OPREDELITEV PREDMETA

SPLOŠNI CILJI, VLOGA IN SPECIFIČNE KOMPETENCE

Pričujoči posodobljeni Učni načrt za predmet slovenski jezik in književnost DIZ Jožef Stefan v Trstu izhaja iz učnega načrta za književnost, napisanega na DIZ Jožef Stefan po smernicah italijanskega ministrstva za šolstvo in učnih načrtih za slovenščino na srednjih šolah v Sloveniji že v šolskem letu 2015/2016, in iz učnega načrta za slovenski jezik avtorice dr. Sonje Starc s Pedagoške fakultete UP v Kopru, ki ga je DIZ Jožef Stefan izdal leta 2017.¹ Posodobljen pa je v skladu z novimi evropskimi ključnimi kompetencami za vseživljenjsko učenje iz leta 2018 in Agendo za trajnostni razvoj 2030 iz leta 2015.

Splošni cilj predmeta slovenski jezik in književnost je razvijanje **kompetence pismenosti**, tj. sposobnosti uspešnega ustnega in pisnega sporazumevanja v slovenskem (knjižnem) jeziku v različnih sporazumevalnih okoliščinah, iskanja, zbiranja, obdelave in kritične presoje raznih pisnih, zvočnih in vizualnih informacij ter sprejemanja, tvorjenja in vrednotenja različnih umetnostnih in neumetnostnih ter večkodnih (iz besednega in nebesednega koda) besedil.

Pri tem predmetu se pri dijakinjah in dijakih krepi **zavest o vlogi in pomenu slovenskega jezika v šoli** (kot predmeta in učnega jezika pri večini predmetov), **v družbi** (kot jezika slovenske manjšine in jezika okolja v Italiji, kot državnega in uradnega jezika v Sloveniji oz. znotraj institucij EU), **v osebnem** (kot materinščine oz. prvega jezika ali drugega ali tujega jezika) in **poklicnem življenju** ter pri **ohranjanju slovenske narodne in jezikovne identitete v zamejstvu**. Ob učenju drugih jezikov skupnega jezikovnega področja (italijanščine in angleščine) dijakinje in dijaki razvijajo **kompetenco večjezičnosti**, zanimanje za različne jezike in kulture in medkulturno sporazumevanje in

¹ Starc, Sonja, 2017: Učni načrt za jezikovni pouk na Državnem izobraževalnem zavodu Jožef Stefan v Trstu. Strani, Primož (ur.): *Učni načrt za slovenski jezik. Prenova pouka slovenskega jezika na Državnem izobraževalnem zavodu Jožef Stefan* (str. 51-85). Trst: DIZ Jožef Stefan.

povezovanje.

Skladno z novimi evropskimi ključnimi kompetencami za vseživljenjsko učenje se razvijajo še **digitalna, osebna, družbena in učna, državljanska in podjetnostna kompetenca ter kulturna zavest in izražanje**, skladno z Agendo 2030 pa **zavest o pomenu prizadevanja posameznika in družbe za trajnostni razvoj sveta**.

Predmetu slovenski jezik in književnost je v predmetniku dodeljenih 660 ur pouka (letno 132 ur, tedensko 4 ure), od teh je polovica ur namenjenih jezikovnemu, polovica književnemu pouku.

DRUGI BIENIJ IN PETI LETNIK

V **drugem bieniju in petem letniku** se pri dijakinjah in dijakih nadgrajujejo pridobljene kompetence prvega bienija in zmožnosti za uspešno vključevanje v poklicno/študijsko okolje.

Pri **jezikovnem pouku**, ki se tudi v višjih letnikih odvija po *komunikacijski metodi poučevanja jezikov* z vidika *sistemske-funkcijske slovnice*, dijakinje in dijaki spoznavajo besedotvorne in skladske pojave, vlogo in položaj slovenskega jezika v družbi, funkcijske zvrsti besedil, slovenski jezik v elektronskih medijih in poslovnem komuniciranju ter večkodna besedila. strokovnega/znanstvenega jezika in strokovnih besedil ter rabo zahtevnejših oblik sporazumevanja. V ospredju obravnave so besedotvorni in skladski pojavi, vloga in položaj slovenskega jezika v družbi, funkcijske zvrsti besedil, slovenski jezik v elektronskih medijih in poslovnem komuniciranju ter večkodna besedila. Zgodovinski razvoj slovenskega knjižnega jezika se ob ustreznih besedilih obravnava v povezavi s poukom književnosti. Jezikovni pouk se tako kot v prvem bieniju izvaja z *ugotavljanjem podobnosti in razlik med slovenskim in italijanskim jezikom oz. angleščino*.

Pri **književnem pouku** je večji poudarek na *literarnozgodovinskih sklopih*. Diakinje in dijaki poglobljajo spoznavanje del novejših in sodobnih slovenskih in svetovnih književnosti in drugih oblik umetnosti ter preko branja, doživljanja, razumevanja in vrednotenja znajo besedila umestiti v ustrezní časovni in kulturni prostor. V drugem bieniju se obravnavajo avtorji in besedila od razsvetljenstva in romantike do slovenskega realizma in od moderne do modernizma in avantgard v prvi polovici 20. stoletja, vsebine petega letnika pa segajo od ekspresionizma in socialnega realizma v prvi polovici 20. stoletja do sodobne književnosti. Književni pouk se tudi v drugem bieniju in petem letniku povezuje z jezikovnim poukom.

Književna besedila, ki se v pričujočem UN navajajo ob določenih avtorjih in medpredmetnih povezavah, so izbirna. Profesor/ica jih odbira glede na predznanje, zanimanja in bralno zmožnost dijakinj in dijakov oz. po lastnem bralnem okusu lahko izbere tudi nova besedila.

UČNE OBLIKE IN METODE

Pri uresničevanju učno-vzgojnega procesa se glede na cilje in vsebine ter recepcijsko zmožnost in zanimanja dijakov uporabljajo naslednje učne oblike: individualno učno obliko, delo v dvojicah in delo v skupinah, frontalni pouk ter metode: razlago, referat, razgovor, razpravo, delo z učbenikom, metodo opazovanja, zaznavanja, občutenja, metodo viharjenja možganov, metodo dela s slikami, fotografijami, zemljevidi, metodo ekskurzije, študijo primera, igro vlog, okroglo mizo, projektno delo in druge oblike in metode dela.

DIDAKTIČNI SKLOPI	CILJI	VSEBINE	ČAS IZVAJANJA	MEDPREDMETNE POVEZAVE
I. KNJIŽEVNOST				
1. TEMATSKI SKLOP POSAMEZNIK, DRUŽINA, DRUŽBA (IZBIRNI)²	<p>Spoznavanje različnih pogledov na odnose v družini in družbi.</p> <p>Spoznavanje sestave in vloge družine in njenega spreminjanja skozi čas.</p> <p>Aktualizacija idejno-tematskih problemov v obravnavanih besedilih.</p> <p>Utrjevanje zmožnosti literarne interpretacije in kreativnega pisanja.</p>	<p>Posameznik, družina in družba. Človek kot naravno in družbeno bitje, družina in družba v besedni umetnosti³.</p> <p>Opredelitev pojmov posameznik, družina, družba.</p> <p>Tema, motivi, književna oseba, književni čas in prostor, ideja, vrstno-zvrstna oznaka, časovna umestitev besedil.</p> <p>C. Baudelaire: Tujec. G. Flaubert: Gospa Bovary. H. Ibsen: Nora. Marjan Tomšič: Grenko morje. Matjaž Zupančič: Hodnik.</p>	Prvo dvomesečje.	Zgodovina. Tradicionalna in netradicionalna družina. Položaj in vloga družinskih članov skozi stoletja.

² Tematski in literarnozgodovinski sklopi so povzeti po: Hedžet Krkač, Mira idr., 2010: Srednje strokovno izobraževanje (SSI). Katalog znanja. Slovenščina.

³ Vsebine v krepkem tisku so temeljne.

<p>5. MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM – LIRIKA</p>	<p>Spoznavanje kulturnega in zgodovinskega okvira obdobja, najpomembnejših književnih vrst in glavnih predstavnikov realizma in naturalizma v Evropi.</p> <p>Spoznavanje značilnosti slovenskega realizma in njegovega zgodovinskega in kulturnega ozadja.</p> <p>Utrjevanje zmožnosti literarnega branja in vrednotenja slovenske lirike po Prešernu.</p> <p>Uvajanje v pisanje razpravljalnega/utemeljevalnega besedila in nalog esejskega tipa.</p>	<p>Gogolj. Fjodor Mihajlovič Dostojevski. Lev Nikolajevič Tolstoj. Emile Zola.</p> <p>Izbor besedil po presoji profesorja/ice.</p> <p>Lirika slovenskega realizma.</p> <p>Romantične in realistične prvine v poeziji Simona Jenka. Obrazi.</p> <p>Bivanjska, ljubezenska in zgodovinska tematika v poeziji Simona Gregorčiča. Človeka nikar. Soči.</p> <p>Realizem v poeziji Antona Aškerca. Mejnik.</p> <p>Izbor besedil po presoji profesorja/ice.</p>	<p>Četrto dvomesečje.</p>	<p>antisemitizma v Evropi (afera Dreyfus in E. Zola).</p> <p>Likovna umetnost. Socialni motivi v evropskem in slovenskem realističnem slikarstvu. Ivana Kobilca, umetnica in svetovljanka.</p> <p>Zgodovina. Ideologizacija in politizacija književnosti (Anton Mahnič).</p> <p>Razvoj slovenske znanstvene misli.</p>
<p>II. JEZIK</p>				

<p>1. BESEDOTVORJE⁴</p>	<p>Opazovanje pojavljanja novih besed in uzaveščanje živosti jezika (v vseh socialnih zvrsteh).</p> <p>Ob ponovitvi vrst morfemov (predpona, koren, pripona, medpona, končnica, prosti morfem; osnova) spoznavanje besedotvornih načinov in delov tvorjenk (podstava, obrazilo (glasovno, sklopno, predponsko, medponsko, priponsko, končno, poponsko; eno-večdelno)). Ob vsakem besedotvornem načinu še seznanjanje s primeri različnih besednih vrst.</p> <p>Uzaveščanje in usvajanje pravopisnih posebnosti. Uzaveščanje o potrebi in smislu prevzemanja besed in usvajanje vedenja o fazah prevzemanja. Kritično ovrednotenje besedotvornega prevzemanja.</p>	<p>Vrste morfemov, deli tvorjenk. Besedotvorni načini: a) izpeljava (<i>starec, zdravilišče; lipov, bradat, čebulast, sladek, velikanski, materin; rumeniti - rumeneti, stopicati, učiti se; doma, domov</i>) b) zlaganje (<i>avtocesta; dvojezičen; črno-bel; redkokje; dolgoveziti</i>) c) sestavljanje (<i>podpredsednik, prastar; prednaročiti; nehote</i>) č) sklapljanje (<i>očenaš; triintrideset; odkar; seveda; jojmene</i>) d) konverzija (<i>Francoz - francoz, Sergaši - Sergaš</i>)</p> <p>Pravopisne posebnosti. Prevzemanje besed (faze pri prevzemanju besed: citatna, polcitatna, prevzeta beseda). Besedotvorno prevzemanje, npr. <i>Merkator kava</i>.</p> <p>Mednarodnost pri rabi besed (<i>alibi</i>), sposojenke (<i>olimpijada</i>), tujke (<i>backhand</i>). Lastna imena (podomačeno: <i>Savdska Arabija</i>, citatno: <i>New York</i>). Soroden pojav v</p>	<p>Prvo dvomesečje</p>	<p>Italijanski jezik in književnost. Primerjava slovenskega jezika z italijanskim. Kritično presojanje tvorjenja in prevzemanja besed v obeh jezikih.</p> <p>Kritično obravnavanje besedotvornega prevzemanja iz angleščine (npr. Anton Podbevšek teater).</p>
---	---	---	------------------------	--

⁴ Jezikovni sklopi so v celoti povzeti po: Starc, Sonja, 2017: Učni načrt za jezikovni pouk na Državnem izobraževalnem zavodu Jožef Stefan v Trstu. Strani, Primož (ur.): *Učni načrt za slovenski jezik. Prenova pouka slovenskega jezika na Državnem izobraževalnem zavodu Jožef Stefan (str. 51-85)*. Trst: DIZ Jožef Stefan.

		italijanščini. Preverjanje pogostnosti rabe prevzetih besed v besedilnem korpusu.		
2. JEZIK V DRUŽBI	<p>Uzaveščanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - vloge jezika v družbi in kulturnem okolju. V odnosih: <ul style="list-style-type: none"> a) posameznik - jezik in b) družba - jezik - pomena slovenskega jezika in njegovih socialnih zvrsti: narečja, pogovornega jezika, slenga, knjižnega jezika. <p>Uzaveščanje in usvajanje rabe jezikovnih zvrsti glede na govorni položaj, povezano z razmislekom o vlogi jezika v družbi.</p> <p>Uzaveščanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojava eno-, dvo- in večjezičnosti, individualne in kolektivne/družbene; dvojezične jezikovne skupnosti, večinskega, manjšinskega jezika, diglosije; - položaja slovenščine v Italiji, Sloveniji, Avstriji, na Madžarskem, v izseljenstvu in 	<p>Vloga slovenskega jezika:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) materni jezik (1. jezik), jezik okolja (2. jezik), tuji jezik; b) državni jezik, uradni, učni jezik, jezik kot šolski predmet. <p>Slovenski jezik: njegove socialne zvrsti: narečja, pogovorni jezik, sleng, knjižni jezik.</p> <p>Kriterij za rabo jezikovnih zvrsti (govorni položaj, raba jezika/jezikovne zvrsti glede na njegovo vlogo v družbi).</p> <p>Eno-, dvo-, večjezičnost: individualna, kolektivna.</p> <p>Dvojezična jezikovna skupnost, večinski, manjšinski jezik, diglosija.</p> <p>Položaj slovenščine v Italiji, Sloveniji, Avstriji, na Madžarskem: v izobraževanju, kulturi, gospodarstvu, športu,</p>	Drugo dvomesečje	Državlјanska vzgoja. Jezikovna in kulturna raznolikost. Sprejemanje drugačnosti. Temeljni dokumenti o priznavanju in zaščiti slovenske manjšine v Italiji.

	<p>zdomstvu.</p> <p>Opazovanje in uzaveščanje razlike med narečjem in knjižnim/pogovornim jezikom (ob ponovitvi o razlikah na glasovni in besedni (besedišče, oblikoslovne drugačnosti) ravni; opazovanje razlik v skladnji - kot priprava na obravnavanje skladnje).</p>	<p>medijih ... Položaj slovenščine v izseljenstvu in zdomstvu.</p> <p>Prevajanje slovenskih narečnih besedil v knjižni jezik. Opazovanje skladenjskih struktur.</p> <p>Priprava na obravnavanje skladnje.</p>		
3. SKLADNJA	<p>Ponavljjanje: kako tvorimo sporočilo, izbiramo izrazna (semiotska) sredstva.</p> <p>Skladenjska/pomenska podstava.</p> <p>Uzaveščanje in usvajanje procesa izbiranja leksikogramatičnih sredstev (besed in slovničnih struktur, v katere izbrane besede vstopajo), tvorbe stavka, besedne zveze, eno-, večstavčne povedi.</p> <p>Spoznavanje osnovne značilnosti besedne zveze (jedro (imenovano po besedni vrsti), levi, desni prilastek); priredne, podredne.</p>	<p>Izbor izraznih (semiotskih) sredstev za tvorbo sporočila: skladenjska/pomenska podstava.</p> <p>Vstopanje besed v skladenjska razmerja in njihovo povezovanje v stavek, besedno zvezo, eno-, večstavčno poved. Priredna, podredna, soredna skladenjska razmerja. Besedna zveza (priredno, podredno razmerje). Stavek - podredna razmerja med stavčnimi členi.</p> <p>Med osebkom in povedkom - predikacija (značilnosti). Med povedkom in predmetom - vezava (značilnosti, ponoviti vprašalnice in ustrezne</p>	Tretje dvomesečje	

	<p>Uzaveščanje podrednih razmerij med stavčnimi členi in njihovih značilnosti ter pomenske vloge stavčnih členov v stavku/povedi.</p> <p>Ponovitev: besedni red, členitev po aktualnosti.</p>	<p>glagole ob njih za sklone). Med povedkom in prislovnim določilom - primik (značilnosti, poudarek na nepregibnosti prislova). Pomenska vloga stavčnih členov: <i>aktant → proces → cilj</i> <i>os. → pov. → pred.</i> <i>- prisl. dol.</i></p> <p>Ponovitev: besedni red naslonskega niza. Členitev po aktualnosti.</p>		
<p>4. ZGODOVINA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA</p>	<p>Spoznavanje zgodovine slovenskega knjižnega jezika v povezavi s poukom književnosti.</p>	<p>Pohlin in Vodnik, njuna jezikovna prizadevanja.</p> <p>Pokrajinske različice. Prekmurski knjižni jezik.</p> <p>Črkarska pravda (Kopitar, Metelko, Dajnko, Čop, Prešeren). Vraz in ilirizem.</p>	<p>Četrto dvomesečje</p>	<p>Slovenska književnost. Obravnava zgodovine slovenskega jezika ob prebiranju in analizi književnih besedil.</p>

PREVERJANJE IN OCENJEVANJE

MINIMALNI STANDARDI ZNANJA, SPRETNOSTI IN VEŠČIN

Ob zaključku 3. letnika dijak/inja pri:

a) književnem pouku:

- pozna glavne značilnosti in vlogo razsvetljenstva v evropski in slovenski kulturi;
- izbrane avtorje slovenske razsvetljenske književnosti in njihova temeljna dela zna analizirati in umestiti v literarnozgodovinski kontekst;
- pozna glavne značilnosti romantike in njeno povezavo z zgodovinskim in družbenim dogajanjem;
- razume, analizira in vrednoti izbrane Prešernove pesmi in njihovo vlogo v slovenski in evropski kulturi;
- pozna glavne značilnosti in predstavnike evropskega realizma in naturalizma;
- zna opredeliti kulturni in družbeni pomen slovenske književnosti med romantiko in realizmom;
- pozna razlike med evropskim in slovenskim realizmom;
- razume in interpretira izbrane pesmi lirikov slovenskega realizma: Jenka, Gregorčiča in Aškerca;
- zna tvoriti naloge esejskega tipa na literarno in neliterarno temo (interpretativno, razpravljajno besedilo);

b) jezikovnem pouku:

- zna opazovati in kritično presojati pojavljanje novih besed v besedilih, torej živost jezika;
- pozna besedotvorne načine, dele tvorjenk ter pravopisne posebnosti pri tvorjenju besed;
- razume potrebo in smisel prevzemanja besed in pozna faze pri prevzemanju besed: citatna, polcitatna, prevzeta beseda;
- zna preveriti pogostnost rabe besede v besedilnem korpusu;
- zna razlikovati različne vloge jezika v družbi in kulturnem okolju;
- zna izbrati ustrezno jezikovno zvrst glede na govorni položaj in vlogo jezika v družbi;
- pozna položaj slovenščine v zamejstvu, izseljenstvu in zdomstvu;
- uzavesti proces izbiranja leksikogramatičnih sredstev (besed in slovničnih struktur) za tvorbo sporočila, stavka;
- razume vstopanje besed v skladenjska razmerja in njihovo povezovanje v besedno zvezo, stavek, eno-, večstavčno poved;
- pozna osnovne značilnosti BZ (jedro, levi, desni prilastek; priredna, podredna);
- pozna ujemanje (predikacijo), vezavo in primik med stavčnimi členi;
- razume in uzavesti značilnosti in pomenske vloge stavčnih členov v stavku/povedi;
- pozna v glavnih obrisih zgodovino slovenskega knjižnega jezika v 18. stoletju in v prvi polovici 19. stoletja.

VIRI

- *Decreto del Presidente della Repubblica 15 marzo 2010. Regolamento recante norme per il riordino degli Istituti tecnici.* Pridobljeno s <https://www.gazzettaufficiale.it/gunewsletter/dettaglio.jsp?service=1&datagu=2010-06-15&task=dettaglio&numgu=137&redaz=010G0110&tmstp=1276687571279>
- *Istituti tecnici. Linee guida per il passaggio al nuovo ordinamento.* Pridobljeno s https://www.indire.it/lucabas/lkmw_file/nuovi_tecnici/INDIC/_LINEE_GUIDA_TECNICI_.pdf

- *Settore tecnologico. Secondo biennio e quinto anno. Area di istruzione generale.* Supplemento ordinario n. 60 alla Gazzetta Ufficiale. 30. 3. 2012. Allegato A.2
Pridobljeno s
https://www.gazzettaufficiale.it/do/atto/serie_generale/caricaPdf?cdimg=12A0329000100010110004&dgu=2012-03-30&art.dataPubblicazioneGazzetta=2012-03-30&art.codiceRedazionale=12A03290&art.num=1&art.tiposerie=SG
- Hedžet Krkač, Mira idr. 2010: *Srednje strokovno izobraževanje (SSI). Katalog znanja. Slovenščina.* Pridobljeno s
<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/Ssi/KZ-IK/katalog.htm>
- Poznanovič Jezeršek, Mojca idr., 2008: *Učni načrt. Slovenščina [Elektronski vir]: gimnazija : splošna, klasična, strokovna gimnazija.* Ljubljana: MŠŠ : ZRSŠ
Pridobljeno s http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_slovenscina_gimn.pdf
- Strani, Primož (ur.), 2017: *Učni načrt za slovenski jezik. Prenova pouka slovenskega jezika na Državnem izobraževalnem zavodu Jožef Stefan.* Trst: DIZ Jožef Stefan.
- *Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030. OZN 2015.* Pridobljeno s
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf
- *Priporočilo Sveta EU z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje.* Pridobljeno s
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from)

Trst, 30. 6. 2021